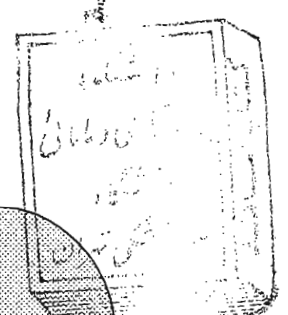

بررسی رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال تحصیلی ۷۹-۷۸

نویسندگان: علی نویدیان^۱، علیرضا سالار^۲، علیرضا گنجعلی^۳

خلاصه:

این مطالعه در زمینه بهداشت روانی دانشجویان با هدف بررسی رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۷۸-۷۹ انجام گرفت. به همین منظور تعداد ۲۸۴ نفر دانشجوی به شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای گزینش و با استفاده از آزمونهای احساس بیگانگی و خودپنداره مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج نشان داد که بین احساس بیگانگی و خودپنداره رابطه معنی داری وجود دارد ($PV < 0/001$) به این نحو که افزایش احساس بیگانگی با خودپنداره ضعیف همراه است. بیشترین تعداد دانشجویان دارای احساس بیگانگی بالا و خودپنداره ضعیف بترتیب ۲۵٪ و ۲۴٪ در سن ۲۰ سالگی مشاهده شد.

احساس بیگانگی در افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل شیوع داشت و آزمون کای دو رابطه بین احساس بیگانگی بالا و وضعیت تاهل و وضعیت سکونت را معنادار نشان داد ولی بین احساس بیگانگی و متغیرهایی مانند جنسیت، نوع رشته تحصیلی و وضعیت، همچنین بین خودپنداره ضعیف و جنسیت، وضعیت تاهل، نوع رشته تحصیلی و وضعیت سکونت رابطه معنادار آماری دیده نشد.

بطور کلی احساس بیگانگی و خودپنداره ضعیف بعنوان بخشی از مشکلات بهداشت روانی، در دانشجویان شیوع بالایی دارد و این مطلب، ضرورت توجه و پرداختن بیشتر به مسائل عاطفی، روانی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی تأثیر گذار در محیط های دانشگاهی را می طلبد. **کلیدواژه:** احساس بیگانگی، خودپنداره، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی.

مقدمه:

در سالهای اخیر مفهوم بیگانگی توجه فزاینده متخصصان علوم اجتماعی را به خود جلب نموده است زیرا بالا بودن میزان شیوع احساس بیگانگی می تواند زنگ خطری برای جوامع مختلف باشد (۱). بیگانگی (Alienation) عموماً بمعنای جهت گیری منفی احساسات ناهماهنگ فرد، احساس بی معنی بودن زندگی، احساس جدایی از خویشان و بیزار بودن از ارزشهای جامعه است (۲) عبارتی نوعی پاسخ یا عکس العمل فرد نسبت به فشارها، تنش ها، نامالایمات زندگی و اختلاف دیدگاههای فردی و اجتماعی نیز تعریف می شود از طرف دیگر خود پنداره (Self Concept) شامل نگرش ها، احساسات و آگاهی از توانایی ها و قابلیتها، ظاهر شخصی و پذیرش اجتماعی خویشان می باشد (۳). راجرز (Rogers) معتقد است، خودپنداره مجموعه ویژگی هایی است که شخص بعنوان یک موجود منحصر به فرد از خود درک می کند و از طریق

^۱ مربی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

^۲ مربی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

^۳ کارشناس امور روانی مرکز مشاوره دانشگاه علوم پزشکی زاهدان

روابط اجتماعی کسب می شود. در واقع شخص خود را براساس آنچه سایرین تصور می کنند، می بیند نه بر اساس آنچه خودش احساس می کند (۴).

ورود به دانشگاه مقطعی بسیار حساس در زندگی نیروهای کارآمد و فعال و جوان هر کشوری تلقی میشود و غالباً با تغییرات در روابط اجتماعی و انسانی آنها همراه می باشد. در کنار این تغییرات به انتظارات و نقشهای جدیدی نیز باید اشاره کرد که همزمان با ورود به دانشگاه در دانشجویان شکل می گیرد.

تاکنون مطالعاتی در خصوص رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره صورت گرفته است. مطالعه کینستون (Kinston) ۱۹۶۵ نشان داد که دوسو گرایی عاطفی ویژگی روابط بین فردی دانشجویانی است که احساس بیگانگی بالایی داشتند. این دانشجویان از سردرگمی نقش و افسردگی، خشم، تکانشی بودن، اضطراب، احساس انزوای اجتماعی و تنهایی، عدم اعتماد، سازگاری ضعیف با محیط اجتماعی، فقدان عزت نفس، عدم اعتماد به ارزشها و خودپنداره ضعیف رنج می بردند همچنین پژوهش آسامن وبری ۱۹۷۸ که بمنظور بررسی رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره بر روی دانشجویان آسیایی و آمریکایی انجام شده بود، نشان داد: دانشجویانی که بیشتر احساس بیگانگی می کنند، نسبت به آنانی که کمتر احساس بیگانگی داشتند، از خود پنداره ضعیف تری برخوردار بودند (۲). در مطالعه Bishop (۱۹۹۸) که با عنوان نیازهای مشاوره ای دانشجویان دختر و پسر بر روی ۸۰۳ نفر دانشجو در آمریکا انجام شده است نشان داد که تقریباً نیمی از این گروه نمونه درجات مختلفی از نیاز به مشاوره در زمینه استفاده از وقت، بلا تکلیفی شغلی، عادات مطالعه غلط، اضطراب و افسردگی داشتند و بیش از ۳۵٪ تعارض به مشاوره در زمینه ترس از شکست، احساس افسردگی، احساس اضطراب، دست پاچگی و ترس از صحبت کردن در جمع داشته اند (۵). همچنین مطالعه بر روی دانشجویان پاکستانی نیز نشان می دهد که ۳۵٪ دانشجویان مبتلا به اختلال اضطراب و ۲۵٪ به افسردگی مبتلا می باشند (۶).

در ایران نتیجه مطالعات تاکید می کند که مشکلات بهداشت روانی در بین دانشجویان شیوع نسبتاً فراوانی دارد. در مطالعه ای که در سال تحصیلی ۷۴-۷۳ بر روی دانشجویان پذیرفته شده دانشگاه تهران در آغاز تحصیل انجام گرفت نشان داد که ۳۰٪ احساس غمگینی و افسردگی، ۲۶/۸٪ تحت استرس بودن، ۴/۳٪ سابقه بیماری عصبی و روانی را دارا بودند و در مجموع ۱۶/۵٪ پذیرفته شدگان مشکوک به اختلال روانی بودند از طرفی افزایش میزان مراجعه دانشجویان به مراکز مشاوره دانشجویی در سالهای اخیر همگی حاکی از وجود مشکلات روانی اجتماعی و تحصیلی دارد. نتایج مطالعه احمدی (۱۳۷۲) بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز نشان داد که حدود ۵۵٪ دانشجویان احساس حقارت، ۳۹٪ احساس عدم اعتماد به نفس، ۱۱٪ احساس تنهایی شدید، ۲۱٪ کمبود محبت و ۶٪ احساس پوچی و ناامیدی داشتند (۷).

با توجه به شیوع مشکلات بهداشت روانی در میان دانشجویان و حجم کمی انجام این قبیل تحقیقات در ایران و وابستگی نسبتاً نزدیک احساس بیگانگی با متغیرهای فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و همچنین بافت جوان جامعه اسلامی ایران و اهمیت سن جوانی در ساخت شخصیت دانشجویی بعنوان یکی از مراحل مهم زندگی جوانان ما را بر آن داشت تا این مطالعه را به انجام برسانیم زیرا همه ما معتقدیم تشخیص به هنگام مشکلات در زمینه درمان هم برای دانشجو سودمند است و هم دانشگاه را از هزینه های درمانی پیش بینی نشده و مشکلات گوناگون باز دارد. انتظار می رود نتایج این قبیل مطالعات بتواند عاملی جهت اولویت بخشیدن به برنامه های تربیتی باشد و راه را برای مسئولین تربیتی و آموزشی دانشگاهها بمنظور برنامه ریزیهای دقیق هموار نماید، تا ضمن تامین سلامت روانی این قشر ارزشمند جامعه در راستای افزایش عملکرد آموزشی و تحصیلی آنان نیز موثر واقع شود.

روش کار:

این مطالعه از نوع مقطعی توصیفی تحلیلی (Cross Sectional) بوده است. که با هدف بررسی و تعیین رابطه احساس بیگانگی و خود پنداره در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان انجام شد. جامعه مورد پژوهش این مطالعه را کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان تشکیل می دهند که در زمان انجام بررسی مشغول به تحصیل بودند. از مجموع ۱۸۳۵ نفر دانشجوی این دانشگاه تعداد ۳۸۴ نفر دانشجو به عنوان نمونه نهایی مورد مطالعه قرار گرفتند. به منظور انتخاب نمونه از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شد سهم هر یک از دانشکده ها بر اساس جنسیت از لیست اسامی هر یک از دانشکده ها بصورت تصادفی انتخاب گردید. اطلاعات با استفاده از آزمونهای روانشناختی استاندارد خود پنداره راجرز و آزمون احساس بیگانگی جمع آوری شد آزمون احساس بیگانگی شامل ۲۴ جمله است که با یکی از گزینه های کاملاً مخالفم (نمره ۵)، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم پاسخ داده می شود. و آزمودنی نمره ای بین حداقل ۲۴ و حداکثر ۱۲۰ بدست می آورد. کسب نمره بالاتر نشان دهنده میزان بالاتری از احساس بیگانگی است. در آزمون خودپنداره ابتدا فرم الف (ویژگی شخصی موجود خویش) و سپس فرم ب (صفات ایده آل و آرزوها) تکمیل می شد فرم ۲۵ زوج صفت شخصیتی متضاد دارد که آزمودنی در هر صفت نمره ای بین ۱ تا ۷ را انتخاب مینمود. تفاضل این دو فرم الف و ب، ملاک خودپنداره مثبت (۰ تا ۷) و خودپنداره منفی (نمره بالاتر از ۷) قرار گرفت.

پس از طی مراحل نمونه گیری، آزمون به صورت گروهی در هر یک از دانشکده ها به شکل کاملاً تصادفی اجرا شد. بعد از اجرای آزمون، نمره هر آزمودنی در برگه پاسخنامه محاسبه و به همراه متغیرهای دموگرافیکی برای تجزیه و تحلیل وارد کامپیوتر شد. داده ها با استفاده از آمار توصیفی (خلاصه کردن اطلاعات، محاسبه میانگین و انحراف معیار، تعیین فراوانی مطلق و نسبی) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و آزمون کای دو) در برنامه نرم افزاری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها:

نتایج نشان داد که دانشجویان دارای احساس بیگانگی بالا در سن ۱۸ سالگی ۱/۸٪، سن ۱۹ سالگی ۸/۹٪، سن ۲۰ سالگی ۲۵٪، سن ۲۱ الی ۲۳ سالگی ۱۴/۳٪، سن ۲۴ سالگی ۸/۹٪، سن ۲۵ و ۲۶ سالگی ۳/۶٪، سن ۲۷ و ۲۸ سالگی ۱/۸٪، سن ۲۹ و ۳۰ سالگی صفر درصد، سن ۳۵ سالگی ۱/۸٪ و سن ۴۰ سالگی صفر درصد شیوع داشت. همچنین خودپنداره ضعیف در سن ۱۸ سالگی ۰/۸٪، سن ۱۹ سالگی ۹/۱٪، سن ۲۰ سالگی ۲۴/۵٪، سن ۲۱ سالگی ۱۹٪، سن ۲۲ سالگی ۱۵/۴٪، سن ۲۳ سالگی ۱۱/۱٪، سن ۲۴ سالگی ۱۰/۳٪، سن ۲۵ سالگی ۲/۴٪، سن ۲۶ سالگی ۱/۶٪، سن ۲۷، ۲۹، ۲۳ و ۴۰ سالگی ۰/۴٪، ۲۸ سالگی ۱/۶٪، ۳۰ سالگی ۱/۶٪، ۳۴ سالگی صفر درصد و ۳۵ سالگی ۱/۲٪ شیوع دارد.

جدول ۱: نتایج آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون بین احساس بیگانگی و خودپنداره دانشجویان

متغیر	آماره			
	تعداد	میانگین	انحراف معیار	P.V
احساس بیگانگی	۳۸۴	۷۲	۱۰	۰/۰۱
خودپنداره	۳۸۴	۹/۷	۶/۳	-۰/۴۲۴۳

علی نویدیان، علیرضا سالار، علیرضا گنجعلی

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی احساس بیگانگی دانشجویان بر حسب جنس

احساس بیگانگی						جنس
جمع		پائین		بالا		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۹/۹	۲۳۰	۸۶/۵	۱۹۹	۱۳/۵	۳۱	مرد
۴۰/۱	۱۵۴	۸۳/۸	۱۲۹	۱۶/۲	۲۵	زن
۱۰۰	۳۸۴	۸۵/۴	۳۲۸	۱۴/۶	۵۶	جمع

$$X^2=0/56$$

$$DF=1$$

$$P=0/45$$

بر اساس جدول فوق احساس بیگانگی بالا در دختران ۱۶/۲٪ و پسران ۱۳/۵٪ است. آزمون کای دو رابطه بین این دو متغیر را معنادار نشان نداد.

جدول ۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی خودپنداره دانشجویان بر حسب جنس

خودپنداره						جنس
جمع		طبیعی		ضعیف		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۹/۹	۲۳۰	۲۸/۷	۶۶	۷۱/۳	۱۶۴	مرد
۴۰/۱	۱۵۴	۲۱/۴	۳۳	۷۸/۶	۱۲۱	زن
۱۰۰	۳۸۴	۲۵/۸	۹۹	۷۴/۲	۲۸۵	جمع

$$X^2= 2/54$$

$$DF=1$$

$$P=0/11$$

همانگونه که در جدول فوق آمده است خود پنداره ضعیف در دختران ۷۸/۶٪ و در پسران ۷۱/۳٪ دیده می شود. ولی نتیجه آزمون رابطه معناداری را بین این دو نشان نداد.

جدول ۴: توزیع فراوانی مطلق و نسبی احساس بیگانگی بر حسب رشته تحصیلی دانشجویان

رشته تحصیلی												احساس بیگانگی
جمع		دندانپزشکی		پرستاری		پیراپزشکی		بهداشت		پزشکی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۴/۶	۵۶	۷/۷	۳	۱۳/۳	۱۵	۱۱/۵	۷	۲۵/۶	۱۱	۱۵/۶	۲۰	بالا
۸۵/۴	۳۲۸	۹۲/۳	۳۶	۸۶/۷	۹۸	۸۸/۵	۵۴	۷۴/۴	۳۲	۸۴/۴	۱۰۸	پائین
۱۰۰	۳۸۴	۱۰۰	۳۹	۱۰۰	۱۱۳	۱۰۰	۶۱	۱۰۰	۳۳	۱۰۰	۱۲۸	جمع

$$X^2=6/4$$

$$DF=4$$

$$P=0/17$$

بررسی رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره در دانشجویان...

براساس جدول فوق احساس بیگانگی بالا بیشترین میزان ۲۵/۶٪ در رشته بهداشت و کمترین میزان در رشته دندانپزشکی ۷/۷٪ مشاهده می شود. ولی بین رشته تحصیلی و احساس بیگانگی رابطه ای وجود نداشت.

جدول ۵: توزیع فراوانی مطلق و نسبی خودپنداره بر حسب رشته تحصیلی دانشجویان

رشته تحصیلی												خودپنداره
جمع		دندانپزشکی		پرستاری		پیراپزشکی		بهداشت		پزشکی		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲۵/۸	۹۹	۳۳/۳	۱۳	۱۷/۷	۲۰	۲۴/۶	۱۵	۳۷/۲	۱۶	۲۷/۳	۳۵	طبیعی
۷۴/۲	۲۸۵	۶۶/۷	۲۶	۸۲/۳	۹۳	۷۵/۴	۴۶	۶۲/۸	۲۷	۷۲/۷	۹۳	ضعیف
۱۰۰	۳۸۴	۱۰۰	۳۹	۱۰۰	۱۱۳	۱۰۰	۶۱	۱۰۰	۳۳	۱۰۰	۱۲۸	جمع

$X^2=8/16$

$DF=4$

$P=0/086$

براساس جدول فوق خود پنداره ضعیف بیشترین میزان ۸۲/۳٪ در رشته پرستاری و کمترین مقدار در رشته بهداشت ۶۲/۸٪ به چشم می خورد. و رابطه ای هم بین این دو متغیر یافت نشد.

جدول ۶: توزیع فراوانی مطلق و نسبی احساس بیگانگی بر حسب وضعیت تاهل دانشجویان

احساس بیگانگی						وضعیت تاهل
جمع		پائین		بالا		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۲/۸	۴۹	۷۳/۵	۳۶	۲۶/۵	۱۳	بالا
۸۷/۲	۳۳۵	۸۷/۲	۲۹۲	۱۲/۸	۴۳	پائین
۱۰۰	۳۸۴	۸۵/۴	۳۲۸	۱۴/۶	۵۶	جمع

$X^2=6/44$

$DF=1$

$P=0/01$

احساس بیگانگی بالا در دانشجویان متأهل ۲۶/۵٪ و در دانشجویان مجرد ۱۲/۸٪ شیوع داشت. ولی رابطه ای بین وضعیت تاهل و احساس بیگانگی از نظر آماری وجود نداشت.

جدول ۷: توزیع فراوانی مطلق و نسبی خودپنداره بر حسب وضعیت تاهل دانشجویان

خودپنداره						وضعیت تاهل
جمع		طبیعی		ضعیف		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۲/۸	۴۹	۲۲/۴	۱۱	۷۷/۶	۳۸	متاهل
۸۷/۲	۳۳۵	۲۶/۳	۸۸	۷۳/۷	۲۴۷	مجرد
۱۰۰	۳۸۴	۲۵/۸	۹۹	۷۴/۲	۲۸۵	جمع

$X^2=0.3$

DF=1
P=0/59

خودپنداره ضعیف در دانشجویان متاهل ۷۷/۶٪ و در دانشجویان مجرد ۷۳/۷٪ شیوع داشت و رابطه ای هم بین این دو وجود نداشت.

جدول ۸: توزیع فراوانی مطلق و نسبی احساس بیگانگی بر حسب وضعیت سکونت دانشجویان

احساس بیگانگی						وضعیت سکونت
جمع		پائین		بالا		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۵/۲	۲۱۲	۸۲/۱	۱۷۴	۱۷/۹	۳۸	بومی
۴۴/۸	۱۷۲	۸۹/۵	۱۵۴	۱۰/۵	۱۸	غیربومی
۱۰۰	۳۸۴	۸۵/۴	۳۲۸	۱۴/۶	۵۶	جمع

$X^2=4.24$
DF=1
P=0/04

در دانشجویان بومی احساس بیگانگی بالا ۱۷/۹٪ و در دانشجویان غیر بومی ۱۰/۵٪ مشاهده گردید. رابطه بین وضعیت سکونت و احساس بیگانگی در این پژوهش معنی دار بود.

جدول ۹: توزیع فراوانی مطلق و نسبی خودپنداره بر حسب وضعیت سکونت دانشجویان

خودپنداره						وضعیت سکونت
جمع		طبیعی		ضعیف		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۵۵/۲	۲۱۲	۲۶/۴	۵۶	۷۳/۶	۱۵۶	بومی
۴۴/۸	۱۷۲	۲۵	۴۳	۷۵	۱۲۹	غیربومی
۱۰۰	۳۸۴	۲۵/۸	۹۹	۷۴/۲	۲۸۵	جمع

$X^2=0.09$
DF=1
P=0/75

خودپنداره ضعیف در دانشجویان غیر بومی ۷۵٪ و در دانشجویان بومی ۷۳/۶٪ مشاهده گردید. و نتیجه آزمون آماری نشان دهنده رابطه ای بین این دو متغیر نبود.

بحث و نتیجه گیری:

در این پژوهش رابطه احساس بیگانگی و خودپنداره در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال تحصیلی

۷۸-۷۹ مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج تحقیق نشان داد که در مجموع ۱۴/۶٪ واحدهای مورد پژوهش احساس بیگانگی بالا و اکثریت (۷۴/۲٪) آنها خود پنداره ضعیف و غیرطبیعی داشتند. همچنین بیشترین فراوانی احساس بیگانگی بالا و خودپنداره ضعیف در سن ۲۰ سالگی بچشم می خورد. جوان و نوجوان بدنبال هویت یابی است و در مطلوبترین شرایط، بحران هویت در اوایل یا اواسط دهه سوم زندگی حل می شود. و شخص در شرایط مطلوب ویژگی های اخلاقی پسندیده، روشنفکری و حساسیت را دارا هستند. و در شرایط نامطلوب خصوصیات مضطرب بودن، افسردگی، شک و تردید خواهند داشت (۸). این دوره تعلیق در دو سال اول دانشگاه به اوج خود میرسد از اینروست که بیشترین حجم مشکلات مربوط به خود پنداره و احساس بیگانگی در سنین ۲۰ تا ۲۱ سالگی دیده می شود. براساس جدول ۱ و نتیجه آزمون پیرسون بین احساس بیگانگی و خودپنداره در دانشجویان رابطه معکوس وجود دارد. به این نحو که هر چه احساس بیگانگی بالاتر می رود، خودپنداره دانشجویان ضعیف تر می شود. این نتیجه با یافته های تحقیقات قبلی مانند ولی نوری (۱۳۷۳) که بر روی دانشجویان دختر زبان انگلیسی دانشگاه تهران انجام شده بود و همچنین تحقیق ضیایی (۱۳۷۷) که بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده است، مطابقت دارد (۲).

براساس نتایج پژوهش و با توجه به جداول ۲ و ۳، احساس بیگانگی بالا و خودپنداره ضعیف در دختران دانشجو کمی بیشتر از پسران به چشم می خورد. که نشان دهنده مشکلات روحی روانی بیشتر دختران نسبت به پسران در این تحقیق می باشد ولی بین دو متغیر جنسیت دانشجو با احساس بیگانگی و خودپنداره ارتباط معنی دار مشاهده نشد. اینکه احساس بیگانگی و خودپنداره ضعیف در دختران دانشجو بیشتر از پسران است را شاید بتوان بدلیل شرایط زیست شناختی، موقعیت اجتماعی، فرهنگی و ساختارهای هیجانی و عاطفی زنان توجیه نمود. نتایج تحقیق Bishop (۱۹۹۸) هم این یافته پژوهش حاضر را تأیید می کند که دختران دانشجو بیشتر از پسران دانشجو در رابطه با اضطراب، ترس از شکست، کنترل وزن مطلوب، احساس افسردگی، دستپاچگی، نگرانی در مورد اظهار وجود، بی ثباتی هیجانی، احساس بی کفایتی و سردردهای مزمن نیاز به مشاوره داشتند (۵) که تماماً از حجم زیاد مشکلات روانی دختران دانشجو حکایت می کند.

براساس جدول ۴ احساس بیگانگی در رشته های بهداشت و پزشکی بیشتر از سایر رشته ها بود. در حالی که خودپنداره ضعیف در دانشجویان رشته پرستاری بیشتر از رشته های دیگر مشاهده می شود (جدول ۵) علی رغم این تفاوت، ارتباطی بین رشته تحصیلی و متغیرهای خودپنداره و احساس بیگانگی وجود نداشت. در اکثر مطالعات انجام شده بر روی دانشجویان، هیچگونه ارتباط آماری معنی داری بین رشته تحصیلی و مسائل روانی دانشجویان وجود نداشته است. مطالعه خیرآبادی (۱۳۷۶) در دانشگاه علوم پزشکی کردستان نیز همانند بعضی از نتیجه این تحقیق نشان میدهد که دانشجویان پرستار بیشتر از سایر رشته ها به افسردگی مبتلا بوده اند (۹). همچنین مطالعه فرهادی (۱۳۷۸) گرچه رابطه ای بین رشته تحصیلی با افسردگی و اضطراب را پیدا ننموده است ولی نتایج آن نشان داد که میزان افسردگی و اضطراب در دانشجویان پرستاری بیش از سایر رشته ها بوده است (۱۰). بنظر می رسد وجود دوره های کارآموزی و کارورزی و تنش ناشی از دروس بالینی و همچنین بی علاقهگی به رشته در دانشجویان پرستاری و طولانی بودن طول مدت تحصیل و نگرانی در مورد آینده شغلی در دانشجویان پزشکی از عوامل تأثیر گذار بر وضعیت روانی آنان باشد.

مطابق جدول ۶ احساس بیگانگی بالا در دانشجویان متأهل (۲۶/۵٪) بیشتر از افراد مجرد (۱۲/۸٪) بود بطوری که نتیجه آزمون کای دو رابطه معنی داری را بین این دو متغیر نشان داد ($P < 0.01$). همچنین خود پنداره ضعیف هم در دانشجویان متأهل کمی بیشتر از افراد مجرد دیده میشود گرچه این تفاوت از نظر آماری معنی دار نبود (جدول ۷). مطالعات نتایج متفاوتی را در خصوص وضعیت تاهل دانشجو و مسائل روانی (افسردگی و اضطراب) نشان می دهد. در مطالعه ابراهیمی

(۱۳۷۹) و آفاخانی (۱۳۷۸) رابطه ای بین افسردگی و وضعیت تاهل دانشجویان پیدا نشد و از نظر وسعت مشکلات روانی دو گروه تفاوت محسوسی نداشتند (۱۱،۱۲) ولی در مطالعه کریمی و همکاران (۱۳۷۹) با عنوان بررسی میزان افسردگی در دانشجویان دانشکده ادبیات و علوم انسانی شیراز برخلاف نتیجه این پژوهش نشان داد که دانشجویان مجرد بیشتر از دانشجویان متأهل دچار افسردگی بودند و رابطه بین این دو نیز معنی دار بود (۱۳). شیوع بیشتر مشکلات روانی در افراد متأهل در این پژوهش شاید به این دلیل باشد که افراد متأهل بیشتر در معرض تنش های ناشی از نقشهای متفاوت (آموزشی، همسری، والدینی و احیاناً شغلی)، فشارهای اقتصادی و نگرانی در مورد امرار و معاش زندگی و مسکن و غیره قرار دارند. شاهسوند (۱۳۷۷) در این خصوص می نویسد: هر چه فرد بیشتر در معرض عوامل استرس زا قرار داشته باشد، امکان بروز مشکلات روانی در آنها بیشتر است (۱۴). با توجه به شیوع بالای احساس بیگانگی و خود پنداره ضعیف در دانشجویان متأهل، مداخله و ارائه حمایت های روانی اجتماعی و اقتصادی، به این گروه دانشجویان آسیب پذیر بایستی در اولویت قرار گیرد.

جدول ۸ بیانگر این مطلب است که بین وضعیت سکونت و احساس بیگانگی رابطه ای وجود دارد. ($P < 0.04$) به این صورت که دانشجویان بومی نسبت به دانشجویان غیر بومی از احساس بیگانگی بالاتری برخوردارند و برعکس خود پنداره ضعیف در دانشجویان غیر بومی کمی بیشتر از دانشجویان بومی است اما این تفاوت معنی دار نبود (جدول ۹). خود پنداره ضعیف دانشجویان غیر بومی را می توان بدلیل دوری از محیط خانواده توجیه نمود. زیرا عدم وجود همراهان و دوری از خانواده، دوستان و محیط های غریبه و نا آشنا می توانند باعث عدم تعادل روانی، بروز عواطف و احساسات تند و نامتناسب و احساس افسردگی در فرد گردد (۱۵). مسائل فرهنگی، منطقه ای و اقتصادی و سیاسی خاص این منطقه را شاید بتوان علت احساس بیگانگی بیشتر دانشجویان بومی برشمرد.

بطور کلی آشنا نبودن با محیط دانشگاه، فرهنگ حاکم بر منطقه در صورت غیر بومی بودن دانشجو، جدایی و دوری از خانواده، عدم علاقه به رشته تحصیلی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی و کافی نبودن امکانات رفاهی - اقتصادی، موضوعات سیاسی روز و تهاجم فرهنگی از جمله شرایطی هستند که می توانند مشکلات روحی روانی دانشجویان را تسریع نمایند (۱۶). در این تحقیق با توجه به شیوع احساس بیگانگی و خود پنداره ضعیف بعنوان بخشی از مشکلات بهداشت روانی دانشجویان، ضرورت توجه و پرداختن بیشتر به مسائل روانی اجتماعی، فرهنگی و مادی تاثیر گذار در محیط های دانشگاهی مخصوصاً تاسیس و فعال کردن مراکز مشاوره دانشجویی را طلب می نماید زیرا جریان رو به فزونی مشکلات روحی روانی و افزایش احساس بیگانگی در بین دانشجویان نه تنها بر کیفیت تحصیلی آنان تاثیر دارد، بلکه سلامت روانی و عملکرد آنان را بعنوان متولیان اصلی اداره آینده کشور نیز مختل خواهد نمود.

تقدیر و تشکر:

از مساعدت و همکاری جناب آقای مهندس محمدی و تمامی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان که در کمال حوصله و دقت به سوالات پرسشنامه پاسخ داده و با مشارکت خویش انجام این پژوهش را امکان پذیر نموده اند، سپاسگزاری می نمائیم.

منابع:

- 1 - Kaplan HI, Sadock BJ. Comprehensive textbook of psychiatry. 6th ed. Baltimore: Williams and Wilkins. 1998, pp: 1080-1067.
- ۲- ولی نوری، ا. شفیع آبادی، ع. پژوهش های روانشناختی. حوزه ۳ شماره ۱ و ۲، ۱۳۷۳.
- ۳- اتکینسون، ریتال. اتکینسون، ریچارد س. هیلگارد، ارنت ر. زمینه روانشناسی جلد اول ترجمه دکتر محمد نقی براهنی و همکاران. تهران: انتشارات رشد، ۱۳۷۸.
- ۴- شفیع آبادی، ع. ناصری، غ. نظریه های مشاوره و روان درمانی. تهران: نشر دانشگاه، ۱۳۷۲.
- 5- Bishop, johan B. Bauer, karen W. Trezise, elizabeth. A survey of counselling needs of male and female of college students. Journal of college Development. Mar-Apr 1998, 36(2): 205-210.
- 6- Zaman, Riffat M. psychological problems of medical students in pakistan: Data from the age khan university Karachi. Journal of teaching and learning in medicine. 1998, 8(9): 19-24.
- ۷- احمدی، ج. بررسی میزان افسردگی در دانشجویان و دستیاران دانشکده های پزشکی و توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی شیراز. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. ۱۳۷۷ شماره ۳ ص ۵-۷.
- 8- Williams, janice E. Gender - related worry and emotionally test anxiety for high- achieving students. Journal of psychology in the school. Apr 1996, 33(2): 159-162.
- ۹- خیرآبادی، غ. بررسی میزان افسردگی در دانشجویان علوم پزشکی کردستان. مجله دانشگاه علوم پزشکی کردستان. ۱۳۷۶، سال دوم شماره ۶.
- ۱۰- فرهادی، ع. امینی، ف. بررسی شیوع اضطراب و افسردگی و تاثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. مجموعه مقالات معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز ۱۹-۱۸ آبان ۱۳۷۹، ص ۴۲-۳۵.
- ۱۱- ابراهیمی، ح. صاحبی حق، م. بررسی وضعیت افسردگی در دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی تبریز، مجموعه مقالات معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز ۱۹-۱۸ آبان ۱۳۷۹، ص ۲۱-۱۶.
- ۱۲- آقاخانی، ن. بقایی، ر. بررسی میزان افسردگی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آذربایجان غربی، مجموعه مقالات معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز ۱۹-۱۸ آبان ۱۳۷۹، ص ۱۵-۱۲.
- ۱۳- کریمی، ز. حاجی پوران، ز. آیت الله، س. بررسی میزان افسردگی در دانشجویان دانشکده ادبیات و علوم انسانی شیراز، مجموعه مقالات پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تبریز ۱۹-۱۸ آبان ۱۳۷۹، ص ۲۶-۲۲.
- ۱۴- شاهسوند، ا. نوغانی، ف. محتشمی، ج. بهداشت روانی جلد یک. تهران: نشر چاهه تابستان ۱۳۷۷.
- ۱۵- میلانی فر، ب. بهداشت روانی. تهران: نشر قومس. ۱۳۷۲.
- ۱۶- ترابی نیکجه، م. بررسی میزان افسردگی در دانشجویان موسسات آموزش عالی ایلام. مجله دانشگاه علوم پزشکی ایلام. ۱۳۷۶ شماره ۱۴.

Abstract

Examining the relation of alienation feeling and self concept in Zahedan university of Medical Sciences and Health Services students in 1378-1379.

Authors: Mr. Ali Navidian¹, Mr. Alireza salar², Mr. Alireza Ganjali³

This study has been done in the field of student's mental health with the purpose of examining the relation of alienation feeling and self concept in zahedan university of Medical sciences and Health services students in 1378-1379. For this purpose, 384 students were chosen by classified sampling method at random and examined by use of alienation feeling and self concept test.

It resulted there are meaningful relation between alienation feeling and self concept ($P < 0.001$) increasing alienation feeling accompany with low self concept. Most of the student with high alienation feeling and low self concept (25 percent and 24/5 percent) orderly have 20 years old.

Alienation feeling is more in single students and chitest showed meaningful correlation between high alienation feeling and marital status and habituation situation but there are no meaningful statistical relation between alienation feeling and variables such as sex, Course type and situation also between low self concept, sex, marital status, course type and habituation situation.

Low alienation and self concept feeling have more prevalence as apart from mental health totally and attention to affective, mental, social, cultural and educational problems are necessary at the universities.

Keyword: *alienation feeling- self concept- university of Medical sciences and Health services students.*

- 1- Instructor and member of scientific group of zahedan university of Medical sciences and Health services.
- 2- Instructor and member of scientific group of zahedan university of Medical Sciences and Health services
- 3- B.Sc. in psychology of zahedan university of medical sciences and Health Services.